

Adam Kaczor

POSTĘPOWANIE WYJAŚNIAJĄCE W PROCEDURZE USUNIĘCIA PROBOSZCZA Z URZĘDU

Z instytucją proboszcza istotowo związane jest sprawowanie pasterskiej troski (łac. *cura pastorale*) o powierzoną wspólnotę wiernych. Wybór kandydata na ten urząd nie jest jedynie formalnością, lecz powinien zostać poprzedzony sumienną refleksją i pogłębioną analizą jego życia oraz predyspozycji do wypełnienia zadań, jakie związane są z posługą proboszcza¹. Dlatego też ustawodawca kościelny w kan. 521 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.² zawarł wymogi, jakie powinna spełniać osoba, której ma zostać powierzona parafia, tak, aby w pełni zagwarantować wiernym pomoc w osiągnięciu zbawienia duszy, które jest najwyższym prawem w Kościele katolickim (kan. 1752)³. Zdarzają się sytuacje, w których dokonany wybór proboszcza parafii przez kompetentnego przełożonego nie spełnia pokładanych w nim oczekiwań bądź w wyniku podejmowanych przez niego działań dalsze pełnienie urzędu proboszcza może powodować szkodę dla wspólnoty parafialnej. W celu zaradzenia takim przypadkom, ustawodawstwo kościelne przewiduje specjalną procedurę usunięcia proboszcza. Postępowanie to

---

Ks. dr ADAM KACZOR, asystent w Katedrze Norm Ogólnych i Kościelnego Prawa Majątkowego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Polska; e-mail: kaczor@lu.onet.pl; <https://orcid.org/0000-0001-8015-6782>

¹ Pojęcie troski pasterskiej należy rozumieć, jako każdy przejaw działalności Kościoła prowadzący wiernych do osiągnięcia zbawienia, ujawniający się poprzez wykonywanie zadania nauczania, uświęcania oraz rządzenia [Zając 2017, 77-78].

² *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski w: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

³ Wymogami tymi są: święcenia prezbiteratu; odznaczanie się zdrową nauką, dobrymi obyczajami, gorliwością pasterską oraz innymi cnotami i przymiotami predysponującymi do zagwarantowania pasterskiej pieczy; zdanie egzaminu proboszczowskiego. Ustawodawca umożliwił również rozszerzenie katalogu wymagań dla kandydatów do kierowania parafią przez prawo partykularne.

może przybrać charakter administracyjny bądź karny, w zależności od przyczyny jego wszczęcia. Każde z nich musi zostać jednak poprzedzone badaniem wstępnym, które odpowie na pytanie, czy uruchomienie procedury usunięcia jest przedmiotowe. W niniejszym artykule poruszona zostanie problematyka postępowania wyjaśniającego, jakie obligatoryjnie musi przeprowadzić biskup diecezjalny i zrównani z nim w prawie, przed przystąpieniem do procedury właściwej, której efektem końcowym będzie usunięcie proboszcza z urzędu. W związku z powyższym, analizie zostaną poddane wyłącznie przepisy dotyczące celu badania wstępnego oraz podmiotu kompetentnego do jego wszczęcia.

1. Cel postępowania wyjaśniającego

Procedura dotycząca usunięcia proboszcza z urzędu składa się z kilku etapów, które posiadają swoiste cele. Pierwszym, zgodnie z kan. 1742 KPK/83, jest przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego, które ustawodawca określił, jako badanie ustalające, czy istnieje przyczyna wszczęcia procedury usunięcia (łac. *instructione peracta*). Drugim etapem jest przeprowadzenie konsultacji z dwoma proboszczami wchodzącymi w skład zespołu proboszczów konsultorów [Sitarz 2008, 83-86]. Zwrócenie się o opinię do nich ma w swoim założeniu utwierdzić biskupa w przekonaniu, że jedyną drogą do zapobieżenia szkodzie bądź zgorzeniu wiernych w parafii jest usunięcie proboszcza⁴. Konsultorzy mogą na tym etapie przedstawiać biskupowi inne rozwiązania, które w ich ocenie mogą zaradzić zaistniałej sytuacji. Dalszym stadium procedury jest wezwanie do złożenia rezygnacji przez proboszcza. Jeśli proboszcz zgodzi się

---

⁴ G. Leszczyński uważa, że zwrócenie się biskupa o opinię do dwóch proboszczów z zespołu konsultorów ma na celu skonsultowanie przekonania biskupa o możliwości wszczęcia dalszych etapów procedury usunięcia [Leszczyński 2009, 346]. Wydaje się jednak, że ten etap postępowania posiada inny cel, który trafnie opisał T. Pieronek, jako „dyskusja przed propozycją rezygnacji” [Pieronek 1989, 33]. Wynika to wprost z interpretacji językowej kan. 1742 KPK/83, gdzie ustawodawca stanowi, że sprawdzenie, czy istnieje możliwość uruchomienia procedury usunięcia ma zostać dokonane w postępowaniu wyjaśniającym, a dopiero po nim ma nastąpić konsultacja z dwoma proboszczami. Zatem na tym etapie biskup musi mieć już pewność o wystąpieniu konkretnej przesłanki umożliwiającej mu przejście do dalszych etapów procedowania.

z przedstawionymi argumentami, to procedura ulega zakończeniu. Jeśli jednak proboszcz nie zgadza się z decyzją biskupa może wnieść odpowiedź do zarzutów, która skutkować będzie uznaniem jego racji, bądź wydaniem dekretu usunięcia przez kompetentną władzę.

Biorąc pod uwagę powyższy podział na etapy, nasuwa się stwierdzenie, że postępowanie wyjaśniające stanowi kluczowy moment całej procedury usunięcia proboszcza. Od wyników tego stadium zależeć będzie dalsza przedmiotowość całej procedury. Postępowanie wyjaśniające ma odpowiedzieć na pytanie, czy istnieje wymagana przez prawo przesłanka wydania dekretu usunięcia [Krukowski 1985, 164; Sitarz 2003, 80-88]. A zatem to w tej części procedury należy zebrać odpowiednie dowody i dokonać ich oceny pod kątem sprawdzenia, czy mieszczą się one w wymogach stawianych przez prawo dla usunięcia proboszcza z urzędu. Jest to etap kluczowy, dlatego też powinien on zostać przeprowadzony starannie oraz przy zachowaniu należytej ostrożności, tak, aby dojść do prawdy obiektywnej nie narażając przy tym na uszczerbek dobrego imienia proboszcza⁵.

1.1. Przesłanki usunięcia proboszcza

Ustawodawca w kan. 1740 KPK/83 stanowi: „Gdy posługiwanie jakiegoś proboszcza, na skutek jakiejś przyczyny, nawet bez jego poważnej winy, staje się szkodliwe lub przynajmniej nieskuteczne, może on zostać usunięty z parafii przez biskupa diecezjalnego”. Powyższy przepis podaje zatem ogólną przesłankę usunięcia proboszcza, jaką jest szkodliwe bądź nieskuteczne zarządzanie parafią. Takie sformułowanie pozostawia dużą swobodę interpretacyjną kompetentnemu podmiotowi, co do oceny, czy zachodzą okoliczności umożliwiające rozpoczęcie procedury administracyjnej bądź karnej mającej na celu usunięcie proboszcza z urzędu.

Kryterium szkody lub nieskuteczności nie zostało związane z żadną z kategorii ciężkości, jakie przewidziane zostały przez ustawodawcę

---

⁵ Na aspekt poszanowania dobrego imienia proboszcza w postępowaniach o usunięcie, zwraca uwagę kard. Grocholewski, który dokonując analizy orzecznictwa Trybunału Najwyższej Sygnatury Apostolskiej stwierdza, że proboszcz ma prawo do obrony i do wystąpienia za pośrednictwem adwokata [Grocholewski 1999, 67].

powszechnego (*causa gravis, causa iusta*) [Pieronek 1989, 29]. Po stronie proboszcza nie musi występować element poważnej winy, co sprawia, że nawet jego nieumyślne działania, które w jego opinii nie są obarczone kategorią szkodliwości bądź nieudolności organizacyjnej mogą jednak w ocenie przełożonego spełniać przesłanki wskazane w kan. 1740 KPK/83 [Krukowski 2007, 437]. Elementem kluczowym staje się więc dyskrecjonalność podmiotu mogącego dokonać usunięcia, którego motywem powinno być zawsze dobro wiernych [Leszczyński 2009, 339]. Jednak swobodne uznanie biskupa powinno wypełniać normę kan. 193 KPK/83, zgodnie z którym „Z urzędu nadanego komuś na czas nieokreślony nie można go usunąć, chyba że na skutek poważnych przyczyn oraz z zachowaniem sposobu postępowania określonego prawem”. Przełożony badając postępowanie proboszcza rodzące szkodę lub cechujące się nieskutecznością, powinien ponadto sprawdzić, czy jest ono trwałe i uzasadnione [Grocholewski 1997, 217].

Ustawodawca kościelny chcąc pomóc biskupowi w podjęciu decyzji, czy działalność proboszcza wypełnia znamiona zawarte w kan. 1740 KPK/83, a zarazem spełnia kryterium poważnej przyczyny, zawarł katalog przykładowych przesłanek, które mogą stanowić uzasadnienie do podjęcia odpowiednich rozwiązań prawnych skutkujących usunięciem z urzędu proboszcza [Labandeira 2011, 1309]. Przyczyny te wskazane zostały w kan. 1741 KPK/83, i zalicza się do nich: postępowanie przynoszące kościelnej wspólnotce poważną szkodę lub zamieszanie; nieudolność bądź trwała choroba umysłowa lub fizyczna, która czyni proboszcza niezdolnym do wypełniania swoich zadań; utrata dobrego imienia lub niechęć w stosunku do proboszcza; poważne zaniedbanie lub naruszenie obowiązków parafialnych; złe zarządzanie dobrami majątkowymi parafii, przynoszące wielką szkodę Kościołowi. Powyższe wyliczenie nie jest taksatywne, co oznacza, że wskazane sytuacje są jedynie przykładowymi zdarzeniami, które mogą stanowić asumpt do usunięcia proboszcza [Gałkowski 2012, 90-91].

1.1.1. Poważna szkoda i zamieszanie we wspólnotce kościelnej

Zachowanie proboszcza mogące wywołać poważną szkodę bądź wzburzenie w parafii w starym prawie określano jako działanie wywołujące nienawiść ludu (łac. *odium plebis*) [Krukowski 1985, 165]. Przesłanka ta

kładzie nacisk na akcent behawioralny proboszcza, czyli skupia się na jego działaniu bądź zaniechaniu, które odbierane jest wśród parafian jako szkodliwe i uderzające w porządek publiczny wspólnoty. A zatem musi wystąpić związek przyczynowo-skutkowy i łańcuch reakcji pomiędzy działaniem proboszcza a wywołanym zamieszaniem we wspólnocie wiernych. Przykładem takiego postępowania może być zaangażowanie proboszcza po stronie jednej z partii politycznych [Tenże 2011, 415]. Innym przykładem może być: popieranie poglądów sprzecznych z nauką Kościoła, jawny brak posłuszeństwa względem biskupa diecezjalnego, wystawny tryb życia proboszcza, uzależnienie od alkoholu bądź środków odurzających, lekkomyślność działań. Generalizując, można stwierdzić, że każde działanie proboszcza, które w przyjętym środowisku odbiegać będzie od przyjętych norm społecznych, utrudniając przy tym funkcjonowanie wiernych w parafii, wypełni znamiona poważnej szkody.

1.1.2. Nieudolność i trwała choroba psychiczna bądź fizyczna

Przez nieudolność należy rozumieć nieporadność, czyli niemożność poradzenia sobie z zadaniami związanymi z danym urzędem. J. Krukowski, powołując się na prawo przedkodeksowe, stwierdza, że wynikać ona może z nieumiejętności, objawiającej się brakiem odpowiedniego wykształcenia, brakiem znajomości specyfiki wiernych, którym zapewniać ma posługę słowa i sakramentów, brakiem stanowczości, brakiem doświadczenia w głoszeniu kazań, czy ogólnie niekompetencją [Tenże 2007, 438]. W doktrynie podkreśla się, że nieudolność może być bezwzględna – jeśli odnosi się do każdego aspektu posługi i zarządzania parafią; oraz względna – jeśli dotyczy wyłącznie określonej grupy wiernych bądź danego wymiaru troski pasterskiej [tamże; Leszczyński 2009, 343].

Druga przyczyna, jaka została wskazana w kan. 1741, 2° KPK/83 dotyczy trwałej choroby psychicznej lub fizycznej, która czyni proboszcza nieużytecznym w wypełnianiu swoich zadań. Już z samej interpretacji gramatycznej należy zauważyć, że nie każda choroba będzie stanowiła przesłankę usunięcia proboszcza, lecz wyłącznie taka, która uniezdolni go do prawidłowej posługi wśród wiernych. Kategoria użyteczności rozpatrywana w aspekcie przesłanki usunięcia, rozumiana powinna być w dwojaki sposób. Po pierwsze jako niewypełnianie swoich obowiązków związanych z urzędem. Po drugie jako nieskuteczne działanie pasterskie,

które nie przynosi żadnych owoców duchowych wiernym [Gray 2006, 31]. Ponadto powinna to być choroba trwała, tzn. „niemożliwa do uleczenia środkami zwyczajnymi, godziwymi i niezagrażającymi życiu lub w sposób poważny zdrowiu” [Hervada 2011, 801]. Sytuacja, w której proboszcz poważnie zachoruje i przez pewien czas nie będzie w stanie wypełniać swoich zadań, nie będzie więc wystarczającą przesłanką do usunięcia go z urzędu.

1.1.3. Utrata dobrego imienia lub niechęć

Kan 1741, 3° KPK/83 wskazuje na dwie przesłanki mogące stanowić podstawę do wszczęcia procedury usunięcia proboszcza. Pierwszą z nich jest długotrwała utrata dobrego imienia u uczciwych i poważanych parafian. Ustawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r.⁶ zaliczył do źródeł utraty dobrego imienia: lekkomyślny tryb życia proboszcza, popełniony wcześniej występki, który po czasie został upubliczniony, niegodziwe zachowanie domowników i krewnych mieszkających razem z proboszczem⁷. Istotne przy rozważaniu utraty dobrego imienia jest wskazanie, że musi ono nastąpić w odczuciu poważnych i uczciwych parafian. Konotuje to, że opinia wiernych dotycząca konkretnego postępowania proboszcza powinna być uczciwa, rzetelna i oparta na faktycznych zdarzeniach, które w świetle pełnionej posługi nie licują z urzędem proboszcza.

Drugą przesłanką jest niechęć w stosunku do proboszcza, która utrzymuje się dłuższy czas. Awersja, o której stanowi ustawodawca, spowodowana może zostać zarówno przez działanie proboszcza, jak i zaniechanie. Ponadto utrata dobrego imienia, jak i niechęć mogą powstać z przyczyn niezależnych od proboszcza, bowiem w tej kategorii przyczyn usunięcia, mieszczą się również zachowania domowników i krewnych proboszcza. Dlatego też tak ważną kwestią jest dobór pracowników przez

⁶ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* (27.05.1917), AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593.

⁷ „Bonae existimationis amissio penes probos et graves viros, sive haec oriatur ex levi vivendi ratione parochi, sive ex antiquo eius crimine quod nuper detectum eximatur iam poena ob praescriptionem, sive ex facto familiarium et consanguineorum quibuscum parochus vivit nisi per eorum discessum bonae parochi famae sit satis provisum” (kan. 2147 § 2, 3°).

proboszcza (np. organisty, grabarza, gospodyni), którzy powinni cieszyć się należytych szacunkiem we wspólnocie.

1.1.4. Zaniedbanie obowiązków parafialnych

Z urzędem proboszcza związane jest sprawowanie zadania nauczania, uświęcania oraz rządzenia⁸. *Munera* te związane są z obowiązkami, jakie proboszcz powinien wypełniać względem powierzonej sobie wspólnoty parafialnej (kan. 519). Do obowiązków tych zaliczyć możemy m.in. obowiązek rezydencji (kan. 533), obowiązek odprawiania Mszy *pro populo* (kan. 534), głoszenie słowa Bożego i sprawowanie Eucharystii (kan. 528), czy funkcje specjalne powierzone proboszczowi (kan. 530). Notoryczne i poważne zaniedbanie w wypełnianiu powyższych powinności może stanowić przesłankę do uruchomienia procedury usunięcia proboszcza z urzędu⁹. Jednak ze względu na fakt notoryczności, kompetentna władza musi przed podjęciem konkretnych rozwiązań prawnych zwrócić się do proboszcza z ojcowskim upomnieniem, które nie jest zagrożone żadną sankcją karną [Krukowski 1985, 167]. Dopiero w wyniku braku odpowiedzi ze strony proboszcza i dalszym kontynuowaniu niecnego postępowania, będzie można przystąpić do wszczęcia procedury usunięcia.

1.1.5. Złe administrowanie dobrami doczesnymi

Proboszcz zgodnie z kan. 532 KPK/83 powinien administrować dobrami parafii, kierując się przy tym wytycznymi wskazanymi w kan. 1281-1288. To na nim w szczególności spoczywa obowiązek wypełniania swojego zadania ze starannością dobrego gospodarza (kan. 1284 § 1). Dlatego też ustawodawca wskazał, że jedną z przesłanek usunięcia proboszcza może być zła administracja majątkiem parafii, która cechuje się dużą szkodą dla Kościoła. Kryterium złego zarządzania można rozumieć jako niegospodarność, niedbalstwo, nieprzestrzeganie przepisów prawa państwowego dotyczących dóbr materialnych, czy tzw. kreatywną księgowość.

---

⁸ Szerzej zob. Krzywda 2013, 183-95; Krukowski 2013, 197-216.

⁹ Może to być zarówno procedura administracyjna, jak i karna, bowiem ustawodawca kościelny spenalizował niektóre zaniedbania związane z wykonywaniem obowiązków proboszcza [Miziński 2014, 489-501].

Podkreślić jednak należy, że nie każde takie działanie skutkować będzie automatycznie usunięciem proboszcza. Ustawodawca zawarł bowiem klauzulę, zgodnie z którą procedura usunięcia może zostać zastosowana „ilekroć na zarządzenie złu brak innego środka”. W praktyce oznacza to, że w pierwszej kolejności organ władzy powinien upomnieć proboszcza bądź w inny sposób zaradzić wynikłym problemom finansowym, chyba że działalność zarządcy dóbr parafii jest nieodwracalna i przynosi ciężki uszczerbek dla Kościoła.

1.2. Dowody w postępowaniu wyjaśniającym

Przy prawidłowym badaniu dotyczącym wypełnienia znamion wskazanych w kan. 1741 KPK/83, władza kompetentna do przeprowadzenia procedury usunięcia proboszcza powinna dołożyć należytej staranności, w celu dotarcia do prawdy obiektywnej. Dlatego też w postępowaniu wyjaśniającym istotnym zagadnieniem staje się zebranie odpowiednich dowodów, na podstawie których organ władzy powinien dokonać rozeznania, czy zachodzą przesłanki do wszczęcia procedury usunięcia. Postępowanie wyjaśniające powinno być postępowaniem pisemnym [Krukowski 1985, 164]. Oznacza to, że wszelkie dowody oraz decyzje wydane w jego toku powinny zostać spisane. Dowodami w badaniu wstępnym mogą być dokumenty urzędowe oraz prywatne, spisane zeznania świadków, a także opinie biegłych (lekarzy specjalistów, ekspertów z rachunkowości czy ekonomii) powołanych przez kompetentny podmiot, protokoły z oględzin, a także oświadczenie strony.

2. Podmiot kompetentny do przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego

Ustawodawca w kan. 1740 KPK/83 stanowi, że procedurę dotyczącą usunięcia proboszcza z urzędu może wszcząć biskup diecezjalny. Z faktu, że postępowanie wyjaśniające, jest obligatoryjnym etapem tej procedury, wynika, że podmiotem kompetentnym do jego przeprowadzenia będzie również biskup diecezjalny. Powstaje jednak pytanie, czy jest to jedyny podmiot, któremu będzie przysługiwała taka kompetencja. Złączenie prawa do usunięcia proboszcza z osobą biskupa diecezjalnego ma podstawy w naturze jego urzędu, bowiem zgodnie z kan. 369 KPK/83 biskupowi

diecezjalnemu powierzona jest porcja ludu Bożego stanowiąca diecezję, aby względem niej wypełniał pasterską pieczę, zakładającą zadanie nauczanie, uświęcania oraz rządzenia. Biskup diecezjalny jest zatem podmiotem spajającym parafię z diecezją – Kościołem partykularnym [Zajac 2015, 63-64]. Jednak w rzeczywistości kościelnej istnieją również inne struktury administracyjne, które określone zostały mianem Kościoła partykularnego. Należą do nich: prałatura terytorialna i opactwo terytorialne (kan. 370), wikariat apostolski i prefektura apostolska (kan. 371 § 1), administratura apostolska ustanowiona na sposób stały (kan. 371 § 2), a także ordynariaty wojskowe¹⁰, ordynariaty personalne dla wiernych obrządków wschodnich, Personalna Administratura Apostolska św. Jana Marii Vianneya¹¹ i ordynariaty personalne dla anglikanów powracających do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim¹². Rządcy tych wspólnot zostali zrównani w prawie z biskupem diecezjalnym, dlatego też również im przysługiwać będzie kompetencja do usunięcia proboszcza w ramach granic terytorialnych ich jednostek administracyjnych. Ponadto w sytuacji *sede vacante* prawo do wszczęcia procedury usunięcia nadane zostało również administratorom wymienionych wyżej struktur (kan. 427 § 1) [Sitarz 2010, 182-91]. Na podstawie kan. 479 § 1 KPK/83 także wikariusz generalny, któremu przysługuje władza wykonawcza biskupa diecezjalnego będzie władny do usunięcia proboszcza.

¹⁰ Ioannes Paulus PP. II, Constitutio apostolica qua nova canonica ordinatio pro spirituali militum curae datur *Spirituali militum curae* (21.04.1986), AAS 78 (1986), s. 481-86; tekst polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i oprac. M. Sitarz, W. Kacprzyk, Wydawnictwo KUL, Lublin 2006, s. 211-17.

¹¹ Congregatio pro Episcopis, Decretum de Administratione Apostolica personali «Sancti Ioannis Mariae Vianney» condenda *Animarum bonum* (18.01.2002), AAS 94 (2002), s. 305-308; tekst polski w: *Ustrój Hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł 2*, red. i oprac. M. Sitarz, A. Romanko, U. Wasilewicz, P. Zajac, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2014, s. 559-63.

¹² Benedictus PP. XVI, Constitutio apostolica qua Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur qui plenam communionem cum Catholica Ecclesia ineunt *Anglicanorum coetibus* (4.11.2009), AAS 101 (2009), s. 985-90; tekst polski w: „L'Osservatore Romano” (wyd. pol.), 1 (319) 2010, s. 11-13.

Wnioski

Najważniejszym etapem procedury dotyczącej usunięcia proboszcza z urzędu pozostaje stadium powstępowania wyjaśniającego. Inicjowane jest ono przez biskupa diecezjalnego bądź rządców Kościołów partykularnych zrównanych z nim w prawie, i ma na celu zbadanie wszelkich faktów świadczących o problemach istniejących w danej parafii. Impulsem do podjęcia działania przez kompetentny podmiot, może być zarówno informacja od wiernych tworzących wspólnotę parafialną, jak również własna obserwacja biskupa diecezjalnego, który podczas wizytacji parafii może dopatrzeć się pewnych nieprawidłowości, które mogą wyrządzać szkodę wspólnocie parafialnej. Ze względu na fakt, że wyniki postępowania wyjaśniającego dotyczą prawa osobowego proboszcza, procedura ta powinna być przeprowadzona w sposób rzetelny i sumienny, tak, aby zagwarantować podstawowe prawo do obrony i nie narazić proboszcza na infamię, a przy tym mając na względzie dobro dusz wiernych, zapewnić im jak najskuteczniejsze środki do osiągnięcia zbawienia, bowiem jak stanowi ustawodawca, „zbawienie dusz jest najwyższym prawem w Kościele”.

PIŚMIENNICTWO

- Gałkowski, Tomasz. 2012. „Usunięcie proboszcza. Analiza konkretnego przypadku.” *Łódzkie Studia Teologiczne* 21:89-98.
- Gray, Jason A. 2006. *Causes and Proofs for Removal of a Pastor*. Peoria: Lulu Press.
- Grocholewski, Zenon. 1997. “Trasferimento e rimozione del parroco.” In Aa.Vv., *La parrocchia*, 199-247. Città del Vaticano: LEV.
- Grocholewski, Zenon. 1999. *Postup pri preložení a odvolaní farára*. Bratislava: Serafin.
- Hervada, Javier. 2011. „Małżeństwo.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 780-833. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Krukowski, Józef. 1985. *Administracja w Kościele. Zarys kościelnego prawa administracyjnego*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

- Krukowski, Józef. 2007. „Sposób postępowania w rozpatrywaniu rekursów administracyjnych oraz usuwaniu i przenoszeniu proboszczów.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. V: *Księga VII. Procesy*, red. Józef Krukowski, 420-50. Poznań: Pallottinum.
- Krukowski, Józef. 2011. *Prawo administracyjne w Kościele*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Krukowski, Józef. 2013. „Kompetencje proboszcza w realizacji uświęcającego zadania Kościoła.” W *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. Sławoj Leszek Głódź, Józef Krukowski, i Mirosław Sitarz, 197-216. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Krzywda, Józef. 2013. „Kompetencje proboszcza w realizacji misji nauczycielskiej Kościoła.” W *Parafia w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, red. Sławoj Leszek Głódź, Józef Krukowski, i Mirosław Sitarz, 183-95. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Labandeira, Eduardo. 2011. „Sposób postępowania w rekursach administracyjnych oraz przy usuwaniu lub przenoszeniu proboszczów.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 1299-314. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Leszczyński, Grzegorz. 2009. „Postępowanie w sprawie usunięcia proboszcza w świetle KPK z 1983 r.” *Prawo Kanoniczne* 52, nr 3-4:337-54.
- Miziński, Artur. 2014. „Prawnokarna ochrona obowiązku rezydencji wynikającego z racji sprawowania urzędu kościelnego w aktualnych przepisach Kościoła łacińskiego.” W *Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesari et quae sunt Dei Deo. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Józefowi Krukowskiemu z okazji 50-lecia pracy naukowej*, red. Mirosław Sitarz, Piotr Stanisław, i Henryk Stawniak, 489-501. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Pieronek, Tadeusz. 1989. „Administracyjne usunięcia lub przeniesienie proboszcza.” *Prawo Kanoniczne* 32, nr 1-2:27-43.
- Sitarz, Mirosław. 2003. „Wymóg zasięgnięcia przez biskupa opinii zespołu proboszczów w sprawach dotyczących usuwania i przenoszenia proboszczów (kan. 1742).” *Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich* 13, nr 16:80-88.
- Sitarz, Mirosław. 2008. *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Sitarz, Mirosław. 2010. „Procedura zarządzania Kościołem w sytuacjach nadzwyczajnych.” *Teka Komisji Prawniczej. Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie* 3:182-91.
- Zajac, Paweł. 2015. *Kościoły partykularne w ustawodawstwie Jana Pawła II. Zarys problematyki*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

Zajac, Paweł. 2017. *Status prawny ordynariatów personalnych dla anglikanów powracających do pełnej wspólnoty z Kościołem katolickim*. Lublin: Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Postępowanie wyjaśniające w procedurze usunięcia proboszcza z urzędu

Streszczenie

Przyczyny, dla których proboszcz może być usunięty z parafii zgodnie z przepisami prawa, są zwłaszcza następujące: 1) sposób postępowania, który przynosi kościelnej wspólnotie poważną szkodę lub zamieszanie; 2) nieudolność albo trwała choroba umysłowa lub fizyczna, która czyni proboszcza nieużytecznym w wypełnianiu jego zadań; 3) utrata dobrego imienia u uczciwych i poważnych parafian lub niechęć w stosunku do proboszcza, które według przewidywania szybko nie ustaną; 4) poważne zaniedbanie lub naruszanie obowiązków parafialnych, które trwa mimo upomnienia; 5) złe zarządzanie dobrami doczesnymi, z wielką szkodą Kościoła, ilekroć na zarządzenie złu brak innego środka.

Słowa kluczowe: urząd proboszcza, parafia, biskup diecezjalny, usunięcie

Investigation Procedure in the Procedure of the Removal of Pastor

Summary

The causes for which a pastor can be removed legitimately from his parish are especially the following: 1) a manner of acting which brings grave detriment or disturbance to ecclesiastical communion; 2) ineptitude or a permanent infirmity of mind or body which renders the pastor unable to fulfill his functions usefully; 3) loss of a good reputation among upright and responsible parishioners or an aversion to the pastor which it appears will not cease in a brief time; 4) grave neglect or violation of parochial duties which persists after a warning; 5) poor administration of temporal affairs with grave damage to the Church whenever another remedy to this harm cannot be found.

Key words: office of pastor, parish, diocesan bishop, removal

Information about Author: Rev. ADAM KACZOR, Ph.D., assistant in the Department of General Norms of the Canon Law and Church Patrimonial Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration, the John Paul II Catholic University of Lublin; Al. Raławickie 14, 20-50 Lublin, Poland; e-mail: kaczor@lu.onet.pl; <https://orcid.org/0000-0001-8015-6782>